

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Президент Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»,
доктор юридичних наук, професор
А.І. Луцький

«29» 2024 р.

ВИСНОВОК

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Харченко Наталії Петрівни на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України», підготовлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право; тема затверджена Вченою радою Університету Короля Данила 08 жовтня 2020 р., протокол № 4.

Правові підстави видачі висновку:

На підставі заяви аспірантки Харченко Наталії Петрівни на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України» (далі – здобувачка), яка виконала акредитовану освітньо-наукову програму та підготувала дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право в Закладі вищої освіти «Університет Короля Данила» (далі – Університет), про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, а також поданої дисертації, копій наукових публікацій, довідки про виконання освітньо-наукової програми та висновку наукового керівника, відповідно до пункту 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), структурним підрозділом Університету, що виконує освітньо-наукову програму за спеціальністю 081 Право та здійснив підготовку здобувачки – кафедрою права та публічного управління (далі – кафедра), з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації 29.04.2024 р. було проведено засідання, на якому відбулася публічна презентація здобувачкою наукових результатів дисертації та її обговорення.

Витяг

з протоколу засідання кафедри права та публічного управління
Університету від 29.04.2024 р., на якому відбулася публічна презентація
здобувачкою наукових результатів дисертації та її обговорення

Присутні:

Припхан Ірина Ігорівна – кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри (головуюча на засіданні кафедри);

Луцький Мирослав Іванович – доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри;

Криховецький Іван Зеновійович – доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри;

Зварич Роман Васильович – доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри (науковий керівник);

Луцький Андрій Іванович – доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри;

Короєд Сергій Олександрович – доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри;

Андрусів Людмила Михайлівна – доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри (рецензент по дисертації);

Луцький Роман Петрович – доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри;

Андрухів Олег Ігорович – доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри;

Огерук Ігор Степанович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри (рецензент по дисертації);

Жукевич Ігор Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри

Репецький Сергій Петрович – кандидат юридичних наук, доцент
кафедри.

Порядок денний: публічна презентація здобувачкою Харченко
Наталією Петрівною наукових результатів дисертації на тему “Ціннісні
засади сучасної правової політики України” на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 Право та її обговорення з метою надання
висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації.

Слухали: здобувачку Харченко Н.П. про результати виконаного нею
дисертаційного дослідження. У своїй доповіді аспірантка чітко обґрунтувала
наукову та практичну актуальність обраної теми, визначила мету, ключові
задачі, об’єкт, предмет і методи дослідження. Доповідачка детально описала
структуру роботи та основні її положення, розкрила новизну, теоретичне та
практичне значення представленої дисертації. Здобувачка акцентувала увагу
на наступних моментах свого дослідження.

Дисертація присвячена комплексній теоретико-правовій
характеристиці ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової

політики України з метою визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи держави.

У сучасному світі, де правова держава є основною формою організації суспільства, розуміння цінностей, на яких ґрунтується правова система, має вирішальне значення для стабільності, справедливості та розвитку суспільства. Україна, як і багато інших країн, постійно змінює та модернізує свою правову політику під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Вивчення ціннісних засад є ключовим для аналізу цих змін та їхнього впливу на суспільство. На даний час в світі спостерігаються виклики та проблеми, які потребують глибокого аналізу з точки зору ціннісних підґрунть. Такі питання, як права людини, роль держави, екологічна безпека, корупція та інші, потребують дослідження їхнього відображення у правовій політиці з точки зору цінностей. Саме тому, аналіз ціннісних засад сучасної правової політики України може принести нові знання та розуміння щодо специфіки впровадження ціннісних принципів у правову систему країни, що сприятиме подальшому розвитку юридичної науки та практики та правозастосування в Україні. Також, зростає актуальність наукового дослідження ціннісних проблем правової політики України з подальшою практичною реалізацією в умовах глобалізаційних процесів. Правова політика держави в контексті глобалізації має будуватися насамперед шляхом визначення пріоритетних напрямів правового забезпечення національних інтересів країни.

Дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри права Закладу вищої освіти “Університет Короля Данила” за напрямами “Трансформація правової системи України в умовах розвитку правових систем сучасності (теоретико-правовий та історико-правовий аспекти)” (державний реєстраційний номер 0116U002342) та “Закономірності розвитку і функціонування правової держави” (державний реєстраційний номер 0111U006673).

Метою роботи є комплексна теоретико-правова характеристика ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової політики України з метою визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи країни.

Об’єктом дослідження є правова політика України.

Предметом дослідження є ціннісні засади, які лежать в основі сучасної правової політики в Україні.

Методологію дослідження становлять такі методи: юридичної лінгвістики, юридичної герменевтики та логіко-семантичного аналізу; формально-юридичний метод; логічний метод (його основні прийоми: аналіз, синтез, індукція, дедукція); історико-правовий метод; аксіологічний метод; антропологічний метод системний та метод узагальнення.

Практичне значення полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в роботі положення, висновки та пропозиції можуть бути використані як методологічна основа для проведення подальших наукових досліджень ціннісних засад сучасної правової політики в Україні. Матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти

“Університет Короля Данила” при викладанні курсів “Теорія держави і права”, “Актуальні проблеми теорії держави і права”, “Конституційне право” (акт впровадження від 04.09.2023); науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері (довідка про впровадження від 08.09.2023).

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є однією з перших комплексною теоретико-правовою характеристикою ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової політики України, спрямованою на визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи держави.

У дисертації надано ряд нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій, що мають важливе теоретичне та практичне значення. Зокрема, обґрунтовано що у сучасному українському правознавстві спостерігається підвищений інтерес до ціннісно-орієнтаційного підходу у вивченні інституційних та спеціальних засад правової політики України. Це пояснюється тим, що тривалий час вітчизняні правознавці загалом і теоретики права зокрема трактували правову політику як ціннісно-орієнтаційне нейтральне явище, байдуже навіть до моральних цінностей. Причиною такого підходу було домінування протягом тривалого часу в українській правовій науці легалістично-позитивістського правового мислення, проїнятого ідеєю тотожності права і норми та принципу морального мінімуму в праві, що виникають з волі державної влади, законодавця. Визначено що правова політика, виражаючись у специфічно орієнтованій діяльності її суб’єктів, спирається на можливість державно-владного примусу, містить нормативно-організаційні засади, здійснюється правовими методами. Таким чином виділяється основна ціннісна ознака правової політики – її об’єктивна спрямованість. Як специфічно орієнтована діяльність вона пов’язана з формуванням механізму правового регулювання та створенням умов для реалізації норм права, розвитку інститутів та галузей права, зміцненням режиму законності та суспільної безпеки, для організації попередження та боротьби з правопорушеннями, формування у громадян високої правової культури, здатності використовувати правові засоби задоволення своїх і громадських інтересів

Основними науковими результатами роботи є такі положення:

1. В сучасній вітчизняній юридичній літературі досі немає єдиного сформованого підходу до розуміння поняття «правова політика», хоча цей термін уже достатньо досліджено. Розглядаючи сутність правової політики з точки зору державної політики, можна виділити її як засіб правової легітимації та реалізації політичного курсу країни, політичної волі її керівників та інститутів влади. Така політика втілюється в нормативно-правових актах, зокрема в конституції, законах, кодексах та інших актах,

спрямованих на забезпечення охорони суспільного і конституційного ладу, розвиток відносин у суспільстві в правильному напрямку. Водночас методами реалізації правової політики є примус і переконання в їх різноманітних формах і проявах.

2. Тенденції розвитку правової політики України можуть визначатись рівнем вдосконалення системи законодавства, яке було б спрямоване на подальший розвиток України як демократичної, правової, соціальної держави. Реалізація правової політики зумовлена необхідністю організаційного забезпечення сфер життєдіяльності суспільства, визначенням напрямів державного і суспільного розвитку, формулюванням стратегічного напрямку розвитку держави, правової культури суспільства. Правову політику України можна визначити як діяльність державних і недержавних структур щодо створення механізму правового регулювання, використання правових засобів для досягнення таких цілей, як забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зміцнення правової держави, формування правової державності, правової культури населення тощо. Серед характерних ознак правової політики є те, що це певна діяльність, цілеспрямована практична діяльність певних суб'єктів. Будь-яка політика, в тому числі й правова, належить до практичної сфери суспільного життя, виступає його динамічним, функціональним елементом. Правова політика пов'язана з правом і опосередкована правовою формою, її метою є управління процесами правового розвитку держави, підвищення рівня впорядкованості та організованості правової системи та вдосконалення системи правових засобів і механізмів. Правова політика формує орієнтири державної політики, які полягають у захисті прав і свобод людини і громадянина, вдосконаленні правової системи держави, розвитку правосвідомості тощо.

3. Інструментами правової є способи і засоби її реалізації, тобто механізми, за допомогою яких може бути забезпечена реалізація правових ідей держави і суспільства. Право на використання таких засобів належить державі, яка реалізує його шляхом застосування методів примусу та переконання. Використання тих чи інших інструментів правової політики залежить від ситуації, в якій вони використовуються, хто є суб'єктом правової політики, на які об'єкти спрямована дія таких інструментів. Засобами реалізації правової політики є методи примусу і переконання, які можуть здійснюватися в різних формах. Сутність правової політики дає змогу краще проаналізувати визначення кола її суб'єктів. Серед дослідників немає єдиної думки щодо конкретного переліку суб'єктів правової політики: включати лише суб'єктів законодавчої ініціативи чи розширювати його. Доцільно було б ширше розглядати коло суб'єктів правової політики, включаючи й суб'єктів, які мають спільний вплив на формування правової політики. А отже, до них мають входити не лише органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а й інститути громадянського суспільства.

4. Вітчизняна правова думка XXI століття характеризується ознаками кризи та невизначеності, пошуком нових засад праворозуміння та розробкою ефективної методології дослідження правових явищ. Ці процеси є

невід'ємними складовими трансформаційних процесів, що відбуваються в сучасній Україні – становлення громадянського суспільства, становлення правової держави, а також через необхідність розробки ефективних механізмів захисту прав людини, формування верховенства права. Утвердження гуманістичних ідеалів, цінностей тощо, рівні глобальних трансформацій усього світового співтовариства все більше сприймаються як процес становлення нової цивілізації, що породжує низку проблем, які сьогодні не мають задовільного вирішення. Соціальні цінності, норми та ідеали взаємопов'язані та взаємопов'язані: якщо норми змінюються, то вони відображають зміну напрямку розвитку суспільства та людської діяльності, підтверджують зміни в картині способу життя суспільства. Оскільки ціннісні орієнтації людини не є жорстко встановленими раз і назавжди, різні ціннісні групи можуть домінувати в різний час, а отже, кожна людина може бути представником різних шляхів і соціальних груп. Зміна домінанти може відбуватися як під впливом випадкових обставин, випадкової зміни зовнішнього середовища, так і в результаті цілеспрямованої зовнішньої дії. В цілому спосіб життя суспільства залежить від норм цінностей і звичаїв. Але при цьому незмінним є лише наявність цінностей у суспільстві, а їх набір та ієрархія визначаються конкретним соціокультурним контекстом.

5. Міжгалузеві та галузеві ціннісні основи правової політики не можна зводити до зовнішньо виражених символічних форм, що існують незалежно від людини-суб'єкта, як і саме право не можна зводити до замкнутої, логічно послідовної системи норм, сформульованих у законах та інших державних нормативних актах. Генезис міжгалузевих і галузевих ціннісних засад правової політики не пов'язаний з нормативною державною волею. Вони, як і право, є продуктом людської діяльності, їх формування відбувалося в процесі взаємодії, спілкування людей, взаємної координації їх поведінки та взаємної відповідальності за це, поряд із формуванням самого права, в рамках єдиного цілісного процесу, а також не шляхом узагальнення державою раніше існуючих загальноновизнаних міжгалузевих і галузевих ціннісних принципів правової політики.

6. Сучасна правова інституціональна ціннісно-орієнтаційна методологія розглядає юриспруденцію як знання про людину. Відповідно, завдання сучасного правознавця – осмислити право як сферу людської творчості, духовно-культурний феномен, частину культури, яка є полем людських смислів і значень, має ціннісний зріз. У сучасній західній філософії права дуже актуальною є проблема співвідношення права і цінностей, права і моралі, загальнолюдських цінностей і принципів, що складають її ядро. Це зумовлено поточним становищем людини у світі, змінами в соціокультурній сфері особистісного «Я», до якого закон не може і не повинен бути байдужим. Перш за все, сама особистість на сучасному рівні розвитку потребує поваги до її моральної автономії. У вітчизняній правовій науці також існує досить усталений погляд на право лише як на соціальне явище, тобто створене в результаті соціальної взаємодії в суспільстві з метою підтримання правопорядку. Однак такого погляду на право недостатньо для

його адекватного вивчення. Українські філософи права пропонують розглядати інституційні ціннісно-орієнтаційні засади правової політики як невід'ємний елемент культури духовного феномену, сферу людської творчості та її результат. Виходячи з такого погляду на право, можна констатувати, що воно таке ж складне, багатогранне, різноманітне, як і людина, яка творить у певній культурі та часі.

7. Основними джерелами цінностей правової політики є політика і право. Формування цінностей правової політики також відбувається під впливом панівних в економіці законів, ідеології та моралі. Отже, зміст правових і політичних основ відображає потреби та інтереси суспільства, опосередковано відображає конкретно-історичний розвиток суспільства і держави. Передбачається, що суспільні інтереси та потреби, на яких ґрунтується цінність, формуються та змінюються незалежно від волі законодавчої влади. Цінності правової політики випливають з об'єктивних закономірностей розвитку права і покликані уніфікувати характер цілеспрямованого впливу правових засобів на суспільні умови, а також служать орієнтиром для оцінки правильності прийнятих законів і нормативних актів.

8. Як і в будь-якому правопорядку, роль правових цінностей у правопорядку ЄС характеризується наступним чином: правові цінності – це, по-перше, основа, структура правопорядку; по-друге, правові цінності є орієнтиром правового становлення та правового розвитку; вони є орієнтирами для законодавця, визначають шляхи вдосконалення правових норм; по-третє, суттєво впливають на формування правосвідомості людей, оскільки в повсякденному житті люди, як правило, керуються не конкретними правовими нормами, а правовими цінностями; по-четверте, у рідкісних випадках вони можуть бути безпосередньою основою індивідуальних правових рішень; по-п'яте, юридичні значення в варіантах правової лазівки можуть бути використані як правова основа при оцінці судового процесу та виступати правовим джерелом; по-шосте, цінності права сприяють правильному тлумаченню правових норм. Вважаємо, що цінності права виконують деякі функції в правовій системі Європейського Союзу. Функції верховенства права ЄС – це основні правові сфери верховенства права ЄС, визначені природою та метою цього права. Серед основних функцій цінності права ЄС можна виділити регулятивну, стабілізуючу, трансформаційну, охоронну, інтегративну, комунікативну та інтерпретаційну. Однією з найвищих демократичних цінностей, на яких ґрунтується соціальна структура європейської цивілізації, є верховенство права. Як свідчить історичний досвід, найбільш послідовне і неухильне виконання вимог цього принципу було запорукою успішного розвитку західних суспільств. Україна робить лише перші надто складні та суперечливі кроки в цьому напрямку. В Україні прийнято ряд законів, які запроваджують верховенство права – одну з найважливіших європейських цінностей.

9. Процес реформування правової системи та правової політики України враховує як внутрішні, так і європейські та міжнародні фактори, оскільки Україна є повноправним суб'єктом міжнародного права та міжнародних відносин. Результатом цього процесу є гармонізація законодавства та уніфікація правових норм відповідно до норм міжнародного та європейського права з урахуванням традицій розвитку права та сучасного стану правової системи України.

Після закінчення доповіді здобувачки присутніми були поставлені наступні питання:

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького А.І.: Дайте будь ласка визначення правової політики та в чому полягає її ціннісна сутність?

Відповідь здобувачки: Правова політика - це система стратегічних дій, спрямованих на створення, зміну, тлумачення та виконання законів, яка визначається урядом чи іншими політичними структурами країни з метою досягнення певних цілей і розв'язання питань, пов'язаних із законодавством. Ці цілі можуть включати забезпечення прав і свобод громадян, забезпечення справедливості, підтримку правопорядку, розвиток економіки та соціальної сфери, захист громадського порядку тощо.

Ціннісна сутність правової політики полягає в тому, що вона відображає цінності суспільства, на яких ґрунтується правова система. Основні цінності можуть включати принципи правосуддя, демократії, рівності перед законом, прав людини, свободи та справедливості. Таким чином, ціннісна сутність правової політики полягає в тому, як вона відображає і захищає ці цінності через створення, зміну та виконання законодавства.

Запитання доктора юридичних наук, професора Криховецького І.З.: У підрозділі 2.1. Ви визначаєте загальноправові аксіологічні засади правової політики України. Обґрунтуйте свою точку зору.

Відповідь здобувачки: Загальноправові аксіологічні засади правової політики України визначаються основними цінностями, на яких ґрунтується українська правова система. Основні засади включають: верховенство права та рівність перед законом; демократія; правова держава; громадянське суспільство і участь громадян; засади соціальної справедливості. Ці засади відображають основні цінності та принципи, на яких ґрунтується українська правова система, і визначають основні напрямки та пріоритети правової політики в країні.

Запитання доктора юридичних наук, професорки Андрусів Л.М. У своєму дослідженні Ви визначаєте інституційні та спеціальні ціннісно-орієнтаційні засади правової політики України (підрозділ 2.3. дисертації). Обґрунтуйте таке твердження.

Відповідь здобувачки: Інституційні та спеціальні ціннісно-орієнтаційні засади правової політики України включають: конституційну легітимність і правову демократію; інституційну забезпеченість правової системи; судову незалежність і правосуддя; легітимність та прозорість владних рішень; засади

європейської інтеграції; засади правової безпеки і стабільності; засади державної підтримки прав людини. Ці засади визначають основні принципи та цінності, які керують правовою політикою України, і вказують на напрямки розвитку правової системи країни.

Запитання доктора юридичних наук, професора Луцького Р.П.: В роботі аналізуються проблеми впливу сучасних державно-правих реформ на динаміку ціннісних засад сучасної правової політики України (підрозділ 3.1 дисертації). В чому полягає їхня особливість?

Відповідь здобувачки: Сучасні державно-правові реформи в Україні можуть впливати на динаміку ціннісних засад правової політики країни у різних аспектах. Ось деякі проблеми, пов'язані з цим впливом: відмінність цінностей та інтересів, що може призвести до конфліктів між цінностями, наприклад, між демократією та стабільністю; недостатня участь громадян у формуванні та впровадженні реформ; недостатня увага до прав; політизація реформ; корупція та недостатня прозорість цих реформ. Для успішного розв'язання цих проблем важливо забезпечити широку участь громадян у процесі прийняття рішень, забезпечити незалежність судової системи, підтримувати принципи правової держави та забезпечувати прозорість у діяльності державних органів.

Запитання доктора юридичних наук, професора Короєда С.О.: В чому полягають основні особливості втілення цінностей європейського права та міжнародного права в правовому політику України?

Відповідь здобувачки: Втілення цінностей європейського права та міжнародного права в правову політику України має декілька особливостей: гармонізація законодавства; підвищення стандартів правової системи; забезпечення виконання міжнародних зобов'язань; запровадження європейських стандартів у законодавство; підвищення ефективності правової системи України.

Після відповідей здобувачки на запитання, слово для висновку було надано науковому керівнику – доктору юридичних наук, професору, професору кафедри Зваричу Роману Васильовичу, який зазначив, що в процесі роботи над дисертацією авторка продемонструвала глибокі знання з теорії та історії держави і права, галузевих дисциплін, основ міжнародного і Європейського законодавства, творчі здібності, володіння сучасними методами проведення наукових досліджень. Наведене свідчить про високий науковий рівень Харченко Н.П., вміння аналізувати, систематизувати і узагальнювати теоретичні та практичні матеріали дослідження.

Авторці притаманна висока відповідальність, професіоналізм, сумлінне відношення до роботи. Усі зауваження наукового керівника Харченко Н.П. брала до уваги та ефективно виконувала.

Дисертантка зарекомендувала себе як людина з науковим мисленням, небайдужа, досвідчена та зацікавлена у подальшому формуванні законодавства, правової системи України та втілення в ній ціннісних засад. Це перш за все важливо у контексті сучасного реформування української правової системи з метою вдосконалення механізму захисту права людини,

що може суттєво вплинути на процеси її адаптації до Європейських і міжнародних стандартів.

Подані в дисертації результати дослідження є актуальними, мають теоретичну і практичну цінність, робота виконана на належному науковому рівні. Отримані висновки підтверджують, що вихідна методологія дисертації вірна, всі поставлені завдання виконано, мету досягнуто. Опубліковані наукові праці містять основні положення і результати проведеного дослідження. Роботу оформлено відповідно до встановлених вимог.

За складом наукової новизни, рівнем обґрунтованості та достовірності одержаних результатів, їх теоретичною і практичною цінністю дисертація Харченко Наталії Петрівни на тему “Ціннісні засади сучасної правової політики України” відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, і тому заслуговує позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Здобувачка виконала індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план, а її дисертація готова до захисту.

Далі слово було надано рецензентам:

Рецензент – Андрусів Людмила Михайлівна, доктор юридичних наук, професорка, професорка кафедри відмітила, що здобувачка поставила перед собою мету здійснити комплексну теоретико-правову характеристику ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової політики України для визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи держави.

Аналіз роботи свідчить, що авторка справилась із поставленою метою.

Структура дисертації є логічно побудованою, оскільки надала можливість здобувачці системно розглянути ключові, дискусійні питання, що ввійшли до предмета дисертаційного дослідження та досягти поставлених завдань. Розділ перший присвячений аналізу загальнотеоретичних та методологічних засад дослідження правової політики. У розділі другому здійснюється дослідження особливостей ціннісних засад сучасної правової політики України. Розділ третій присвячений проблемам трансформації сучасних ціннісних засад правової політики України.

Аналіз змісту публікацій, основного тексту дисертації і узагальнювальних висновків переконує, що автором здійснено корисне для юридичної науки, навчальних потреб, практичної юридичної діяльності наукове дослідження.

Таким чином, ознайомлення з дисертацією Харченко Н.П. на тему “Ціннісні засади сучасної правової політики України” дає підстави вважати, що дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, і тому заслуговує позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Рецензент – Огерук Ігор Степанович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри, відмітив, що тема ціннісні засади сучасної правової політики України є однією з ключових складових її успішності та ефективності. Ця тема є актуальною, оскільки визначає стратегічний напрямок розвитку правової системи країни, впливає на сприйняття правосуддя громадянами, а також має вагомий вплив на соціально-економічний розвиток держави в цілому.

Загалом Огерук І.С. зауважив, що ціннісні засади є основою формування правової системи, вони визначають пріоритети, на яких ґрунтується законодавство та правопорядок. Україна, як і будь-яка інша країна, має свої унікальні цінності, які відображають культурні, історичні та соціальні особливості народу. Тому важливо, щоб правова політика відображала ці цінності та сприяла їх збереженню та розвитку.

Виходячи з наведеного вище, рецензент зробив висновок, що дисертація Харченко Н.П. на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, заслуговує позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Андрухів О.І. відзначив, що дисертанткою вперше удосконалено основні ціннісні напрямки розвитку сучасної правової політики України, зокрема: розвиток законодавчої системи у відповідних сферах; забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина; контроль правозастосування, виконання нормативно-правових актів; концептуалізація правової політики, перегляд змісту правової системи, аналіз її відповідності принципам правової політики; адаптація норм законодавства України до вимог законодавства ЄС; розвиток правової культури та правової свідомості громадян, подолання проявів правового нігілізму. Наукове значення результатів дослідження, визначається конкретним внеском дисертанта у розв'язання актуального наукового завдання щодо обґрунтування загальної концепції ціннісних засад сучасної правової політики України, а також розробкою практичних рекомендацій для її ефективної реалізації. Як доводиться у дослідженні, сфера права, включаючи ціннісні засади правової політики, є однією з найбільш чутливих до нових викликів глобалізації. Вона не може успішно розвиватися без трансформації основ правового світогляду відповідно до названого

постіндустріального вектора розвитку глобалізації – поваги до людської гідності, прав і свобод людини, демократії, верховенства права та інших цінностей.

Доктор юридичних наук, професор Короєд С.О. відмітив, що у дисертаційному дослідженні Харченко Н.П. на високому рівні проведений аналіз особливостей підвищеного інтересу до ціннісно-орієнтаційного підходу у вивченні інституційних та спеціальних засад правової політики України, оскільки тривалий час вітчизняні правознавці загалом і теоретики права зокрема трактували правову політику як ціннісно-орієнтаційне нейтральне явище, байдуже навіть до моральних цінностей. Причиною такого підходу було домінування протягом тривалого часу в українській правовій науці легалістично-позитивістського правового мислення, прийнятого ідеєю тотожності права і норми та принципу морального мінімуму в праві, що виникають з волі державної влади, законодавця. Новизна дисертації виявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і у запропонованому способі розв'язання конкретних питань теми. Характеризуючи наукову новизну дослідження слід зазначити, що дисертація є одним з перших теоретико-правовим науковим дослідженням, присвяченим комплексному аналізу ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової політики України з метою визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи країни.

У результаті здійсненого дослідження сформульовано низку положень та висновків, запропонованих особисто здобувачкою, найбільш значущих із яких є актуальною науковою проблемою, а запропоновані у ній висновки дозволять подолати цілий ряд прогалин в українській теоретико-правовій науці та по новому підійти до проблем втілення ціннісних засад в правову політику України. З огляду на зазначене, робота може рекомендована для проведення її попередньої експертизи та подальшого захисту у спеціалізованій вченій раді.

Також відмітив про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені: професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його; використанням широкої джерельної бази за темою дисертації; достатньою кількістю публікацій наукових статей за напрямом дисертації. У цілому дисертація Харченко Н.П. на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України» виконана на високому науковому рівні, є самостійним завершеним науковим дослідженням та відповідає вимогам, передбаченим Порядку присудження ступеня доктора філософії, і робота може бути рекомендована для

проведення її попередньої експертизи та подальшого захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри Репецький С.П. наголосив на тому, що матеріали дисертації свідчать про те, що аспірантка приділила достатньо уваги теоретико-правовим особливостям ціннісних засад в правовій політиці України, які мають важливе теоретичне і практичне значення для розвитку вітчизняної державно-правової системи. Дисертація Харченко Н.П. є цілком самостійним науковим дослідженням, яке за актуальністю, ступенем новизни й внеском у науку теорії держави та права та повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії. Як результат, робота може бути рекомендована для проведення її попередньої експертизи та подальшого захисту у спеціалізованій вченій раді.

Узагальнюючи висловлені в процесі обговорення дисертації думки, головуєча фахового семінару, кандидат юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри Припхан І.І. наголосила на тому, що в дисертації сформульовано й обґрунтовано висновки та пропозиції, які сприятимуть вдосконаленню розумінню засобів формування правової культури особи в Україні та їх втіленню в сучасну юридичну науку. Голова також підкреслила, що здобувачка усунула і врахувала всі зауваження та побажання, що були висловлені в дисертації під час попередніх обговорень роботи на кафедрі. Дисертація готова до захисту.

Присутні на засіданні науковці одноголосно запропонували: визнати дисертацію Харченко Н.П. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють розв'язанню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток науки теорії держави та права, і яка може бути рекомендована для захисту у спеціалізованій вченій раді. Тому запропонувала схвалити такий позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

щодо дисертації Харченко Наталії Петрівни на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації Харченко Н.П. зумовлена необхідністю визначення оптимальної концепції ціннісних засад правової політики в Україні, що має важливе значення для формування правової системи України, оскільки в сучасному світі, де правова держава є основною формою організації суспільства, розуміння цінностей, на яких ґрунтується правова система, має вирішальне значення для стабільності, справедливості та розвитку суспільства. Україна, як і багато інших країн, постійно змінює та модернізує свою правову політику під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Вивчення ціннісних засад є ключовим для аналізу цих змін та їхнього впливу на суспільство. На даний час в світі спостерігаються виклики

та проблеми, які потребують глибокого аналізу з точки зору ціннісних підґрунть. Саме тому, дослідження ціннісних засад сучасної правової політики України може принести нові знання та розуміння щодо специфіки впровадження ціннісних принципів у правову систему країни, що сприятиме подальшому розвитку юридичної науки та практики та правозастосування в Україні.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувачка заслуговує присудження наукового ступеня, полягає в тому, що в дисертації здійснена комплексна теоретико-правова характеристика ціннісних засад, що лежать в основі сучасної правової політики України з метою визначення їхнього впливу на формування та розвиток правової системи країни.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень; *найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувачка особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:*

– дисертанткою обґрунтовано, що у сучасному українському правознавстві спостерігається підвищений інтерес до ціннісно-орієнтаційного підходу у вивченні інституційних та спеціальних засад правової політики України. Це пояснюється тим, що тривалий час вітчизняні правознавці загалом і теоретики права зокрема трактували правову політику як ціннісно-орієнтаційне нейтральне явище, байдуже навіть до моральних цінностей. Причиною такого підходу було домінування протягом тривалого часу в українській правовій науці легалістично-позитивістського правового мислення, проїнятого ідеєю тотожності права і норми та принципу морального;

– дисертанткою визначено, що правова політика виражаючись у специфічно орієнтованій діяльності її суб'єктів, спирається на можливість державно-владного примусу, містить нормативно-організаційні засади, здійснюється правовими методами. Таким чином виділяється основна ціннісна ознака правової політики – її об'єктивна спрямованість. Як специфічно орієнтована діяльність вона пов'язана з формуванням механізму правового регулювання та створенням умов для реалізації норм права, розвитку інститутів та галузей права, зміцненням режиму законності та суспільної безпеки, для організації попередження та боротьби з правопорушеннями, формування у громадян високої правової культури, здатності використовувати правові засоби задоволення своїх і громадських інтересів;

– авторкою запропоновано, що сфера права, включаючи ціннісні засади правової політики, є однією з найбільш чутливих до нових викликів глобалізації. Вона не може успішно розвиватися без трансформації основ правового світогляду відповідно до названого постіндустріального вектора розвитку глобалізації – поваги до людської гідності, прав і свобод людини, демократії, верховенства права та інших цінностей;

– авторкою розвинуто науково-теоретичні підходи щодо розуміння основних ціннісних напрямків розвитку сучасної правової політики України, зокрема: розвиток законодавчої системи у відповідних сферах; забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина; контроль правозастосування,

виконання нормативно-правових актів; концептуалізація правової політики, перегляд змісту правової системи, аналіз її відповідності принципам правової політики; адаптація норм законодавства України до вимог законодавства ЄС; розвиток правової культури та правової свідомості громадян, подолання проявів правового нігілізму;

– дисертанткою посилено аргументацію відносно загально-правових аксіологічних засад правової політики в Україні, які охоплюють низку ціннісних принципів, на яких ґрунтується правова система держави та цінності суспільства. До найважливіших з них можна віднести: демократія та права людини; рівність перед законом; справедливість; інтеграція та міжнародна співпраця; соціальна відповідальність;

– здобувачкою удосконалено інституційні та спеціальні ціннісно-орієнтаційні засади у правовій політиці України, які є основою для формулювання та реалізації правової політики України, спрямованої на забезпечення демократії, прав людини, соціальної справедливості та сталого розвитку суспільства;

– дисертанткою запропоновані нові теоретико-правові підходи щодо перспектив та напрямків перетворення сучасної правової політики України під впливом національних та міжнародних правових цінностей, які є ключовими для подальшого розвитку правової системи України та відповідності її стандартам та цінностям як національного, так і міжнародного рівня. Процес їхньої реалізації може мати деякий часовий та інституційний характер, але сприятиме стабільності, розвитку та підвищенню довіри до правової системи держави.

Значення наукових результатів для теорії і практики та рекомендації щодо використання. Сформульовані та обґрунтовані в роботі положення, висновки та пропозиції можуть бути використані як методологічна основа для проведення подальших наукових досліджень ціннісних засад сучасної правової політики в Україні.

Матеріали дисертації використовуються в навчальному процесі Університету Короля Данила при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права», «Конституційне право»; в науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

– комплексним застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів пізнання для аналізу і характеристики наукових праць, присвячених теоретико-правовим аспектам ціннісних засад в правовій політиці України;

– застосуванням методологічних принципів об'єктивності, науковості, неупередженості аналізу та критичного осмислення досліджуваного матеріалу;

– аргументованою науковою полемікою з іншими вченими в тексті дисертації;

– застосуванням знань суміжних наук (філософії права, політології, конституційного права, міжнародного права тощо);

– використанням норм чинного законодавства України, а також офіційних аналітичних і статистичних матеріалів, довідкових видань та юридичної публіцистики;

– послідовністю та логікою викладення матеріалу, його аргументованістю;

– відповідністю висновків роботи і отриманих результатів поставленим завданням та доведенням сформульованих пропозицій до рівня їх можливого використання у практиці;

– рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу.

Особистий внесок здобувачки. Дисертація виконана Харченко Н.П. самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувачки або відповідної наукової полеміки.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри права та публічного управління Університету Короля Данила, де було виконано дисертацію, а також оприлюднені на двох конференціях і наукових семінарах, а саме: III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (7-8 грудня 2021 р., м. Полтава); Міжнародному науково-практичному симпозиуму «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 року).

Публікації. Основні положення та результати дисертації повно висвітлені в 6 наукових публікаціях, з яких 3 статті опубліковані в наукових фахових виданнях України, 1 у науковому періодичному виданні держави країн Європейського Союзу (Республіки Польща), та 2 тези доповідей, оприлюднених у збірниках матеріалів конференцій. Публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Наукові результати в опублікованих наукових працях не повторюються. *Всі представлені наукові публікації здобувачки зараховуються за темою дисертації, а саме:*

1. Харченко Н.П. Концептуальні засади правової політики сучасної української держави. Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу: збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 грудня 2021 р. / Полт. ін-т

економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»; відп. ред. Р. Басенко. Полтава: ШЕП, 2022. С. 133-136.

2. Харченко Н. Ціннісно-нормативні основи правової політики України. Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки: матеріали VI Міжнародного науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2022. С. 435-439.

3. Харченко Н.П. Правова політика держави: до визначення поняття і змісту. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. № 10 (22), 2020. С. 110-117.

4. Харченко Н. Динаміка правової політики України в контексті національних та міжнародних правових цінностей. KELM. 2022. № 3. С. 149-143 (Республіка Польща)

5. Харченко Н.П. Вплив змін у державній системі та правових принципах на розвиток цінностей у сучасній правовій політиці України. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 7. С. 585-587

6. Харченко Н. Ключові аспекти втілення цінностей європейського та міжнародного права в правову політику України: сучасний стан та перспективи розвитку. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки». 2023. Том 34 (73). № 6. С. 235-239.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Предмет дослідження визначений у межах науки теорії держави та права.

Дисертація є самостійною, цілісною, завершеною, кваліфікованою працею, в якій містяться висунуті здобувачкою науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати й наукові положення, що характеризуються єдністю змісту, вирішують конкретне наукове завдання і свідчать про особистий внесок здобувачки в юридичну науку.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом її основного змісту. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачкою роботу.

Обсяг дисертації та анотації, а також зміст роботи відповідає встановленим вимогам.

Висновок:

1. Дисертація Харченко Наталії Петрівни на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачкою особисто, яка містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачкою досліджень, що мають істотне значення для знань в галузі права, а також свідчить про особистий внесок здобувачки в юридичну науку та характеризується єдністю змісту.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Харченко Наталії Петрівни на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

3. Допустити здобувачку Харченко Наталію Петрівну до проходження процедури її атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту її наукових досягнень у формі підготовленої нею дисертації на тему «Ціннісні засади сучасної правової політики України» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Голосували “за” – 12 присутніх на засіданні кафедри докторів і кандидатів юридичних наук.

Головуюча на засіданні –
завідувачка кафедри права та
публічного управління
Університету Короля Данила,
кандидат юридичних наук, доцент

Припхан І.І.